

Suomi – suomaa

LINDHOLM, T. & R. HEIKKILÄ (2006; toim.). Finland – land of mires. *Suomen ympäristö* 23. 270 s.

Kansainvälinen soidensuojeluryhmä IMCG syntyi Hai-luodossa ja Oulangalla järjestetyssä kenttäsymposiumissa vuonna 1983. Ryhmä tutustuu säännöllisesti eri maiden soihin ja niiden suojelutilanteeseen. Arvosteltavan teoksen taustalla on ryhmän vierailu Suomeen vuonna 2006. Kansainväliselle joukolle haluttiin antaa mahdollisimman kattavat taustatiedot Suomen soiden synnystä, kehityksestä, ominaisuuksista ja nykytilasta. On mainiota, että ponnistuksen tulos on nyt yleisesti saatavilla.

Kirja on luultavasti kattavin Suomen soita käsittelevä teos kautta aikojen. Lyhyen esipuheen lisäksi siinä on 27 lukua. Teos käsittelee erilaisia teemoja useasta näkökulmasta. Ensiksi taustoitetaan soiden muodostumista ja kehitystä käsittelemällä niihin oleellisesti vaikuttavia ympäristötekijöitä, muun muassa ilmastoa, kallioperää, topografiaa, vesistöjä ja näiden historiallista kehitystä. Taustoitusta seuraavat soiden muodostuminen, kehitys ja ominaisuudet, hyötykäyttö ja suojelu sekä suosanasto Suomen kielessä. Kunkin luvun kirjoittajat ovat alansa asiantuntijoita.

Teos alkaa perinpohjaisella katsauksella Suomen ilmastoon ja sääoloihin. Teksti on selvästi suunnattu ulkomaisille lukijoille. Osion olisi tehnyt vielä mainiomaksi sääilmiöiden laajempi suhteuttaminen muuhun maailmaan.

Seuraavaksi käsitellään kallioperän ominaisuuksia ja pinnanmuodostusta. Esille nostetaan muun muassa Suomen kiviaineksen happamuuden ja niukkaravinteisuuden merkittävä vaikutus suokasvillisuuden muotoutumiseen. Hauska yksityiskohta on karttakuva Fennoskandian maanmassan liikkeistä viimeisten 2 700 miljoonan vuoden aikana.

Vesistöjä ja niiden kehitystä, ominaisuuksia ja tilaa tarkastellaan kolmessa luvussa, jotka esittelevät sekä sisävedet että Itämeren edeltäjineen. Mukana on paljon yleistietoa, kuten järvien nykyinen lukumäärä ja pinta-ala, jäiden lähden ajankohta Järvi-Suomessa suurena nälkävuotena 1867 ja Suomen soiden sisältämä vesimäärä. Lisäksi kerrotaan, mistä Yoldiameri, Ancylusjärvi ja Litorinameri saivat nimensä. Luvut tarjoavat monipuolisen yhteenvedon, joka on kiinnostava muutenkin kuin suotutkimuksen näkökulmasta.

Suomen maaperä kätkee sisäänsä tietoa myös holoseenia edeltäneiden interglasiaalien soista, ilmastosta ja puulajisuhteista. Näitä käsitellään lyhyesti ennen siirtymistä

nykyisten soiden kehitykseen. Viime jääkauden kasaamisen moreenien alta on tähän mennessä löydetty parisataa eloperäistä kerrostumaa, ensimmäinen vuonna 1962 Rovaniemen läheltä Permantokosken voimalatyömaalta.

Soiden kehitystä tarkastellaan erilaisten soistumisprosessien, sukkessiovaiheiden ja turpeen kertymisen näkökulmista. Ominaisuuksien vaihtelua ja luokittelua lähestytään geobotaniikan, ekohydrologian ja gradientianalyysin kautta. Suomalainen kasvupaikkojen luokitteluperinne poikkeaa useimmista muista tavoista, joten sitä avataan kiitettävästi gradienttiajattelun kautta. Tosin lukijaa hämmennetään samalla tarpeettomastikin. Luokitteluotsikon alla esitellään märkyys- ja ravinteisuusgradientin lisäksi muutkin kasvillisuuteen vaikuttavat gradientit, joiden suhde esitettyihin suotyyppeihin jää hämäräksi. Suotyypeistä käytetään jostakin syystä eri nimiä eri luvuissa, mikä hämmentää luokittelujärjestelmää ja sen kehitystä tuntemattomia. Suoyhdistymätyyppien luokittelua olisi voinut taustoitaa enemmän: miksi erilaisia yhdistymätyyppjä muodostuu, mikä merkitys luokittelulla on. Hauska ja hyödyllinen on puolestaan laaja taulukko, jossa kuvataan eri kasvilajien indikaattoriarvoja.

Maankäytön historiaa kuvataan laajalti. Kuvaus valaisee hyvin muun muassa Suomen kasvillisuus- ja maisemahistoriaa sekä suomalaisten suhtautumista maankäyttöön. Esimerkiksi laajaan metsäojituskampanjaan ryhtyminen selitetään ymmärrettävästi. Soiden käytön ympäristövaikutuksia ruoditaan omassa luvussaan laajasti ja ansiokkaasti, tosin siinä on jäänyt huomiotta osa uusimmasta tutkimuksesta. Esimerkiksi soiden käytön vaikutuksia kasvihuonekaasuvirtoihin ei mainita. Aihetta ei sivuta myöskään ilmastomuutoksen vaikutuksia käsittelevässä luvussa, vaikka kirjoittajat itekin ovat tutkineet metsäojituksen aiheuttamaa kuivumista arvioidessaan ilmaston lämpenemisen vaikutuksia. Soiden maa- ja metsätalouskäyttöön palataan jälleen ekosysteempipalveluja käsittelevässä luvussa, jossa mainitaan myös muut soiden tarjoamat aineelliset ja aineettomat hyödyt. Koska metsäojitusta käsitellään runsaasti, kirjaan olisi voinut sisällyttää myös yhden kuvan onnistuneesta metsäojituskohteesta; vähemmän onnistuneita tapauksia esitellään useammassa kuvassa.

Soiden suojelun historia, nykytila ja ongelmat esitetään erinomaisen ytimekkäästi. Huomion arvoista on, että suojeltuihinkin soihin voivat vaikuttaa valuma-alueella tehtävät toimenpiteet ja että valuma-alueajattelua olisi tarpeen vahvistaa suojelualueiden rajauksissa. Kansainvälisesti tärkeää Ramsarin sopimusta kosteikkojen suojelusta

käsitellään omassa luvussaan, samoin kuin soiden linnus-
toa. Suomen kieltä käsittelevät luvut ovat mainioita.

Soiden suojelun ammattilaiset ovat koostaneet teoksen
soiden suojelusta kiinnostuneille, ja lähtökohta heijastuu
sisältöön sekä hyvässä että pahassa. Teoksessa on kui-
tenkin pyritty ihailtavasti yleisyyteen ja neutraaliuteen.
Monissa liemissä kiehuneet suojeluveteraanit ovat kui-
tenkin paikoin lipsauttaneet jotakin ”epäneutraalia” soi-
den käytöstä ja muuttamisesta, mikä heille sallittakoon.
Myöskään suolukujen kirjoittajavalinnat eivät edusta eri
aihepiirien asiantuntemusta aivan niin kattavasti kuin mi-
hin johdannon mukaan on pyritty.

Teos toimii erinomaisena käsikirjana, jossa toisto kui-
tenkin vaivaa monin paikoin. Kirjoittajien olisi ollut hyvä
perehtyä paremmin toistensa teksteihin. Samoista asiois-
ta esitetään eri lukuja ja käytetään eri termejä. Yksityis-
kohtiin on jäänyt epätarkkuuksia. Kattavuudeltaan luvut
eivät ole aivan tasapainossa. Tämä on toisaalta täysin ym-
märrettävää. ”Täydellisen” teoksen laatiminen olisi vaa-

tinut kohtuuttomankin pontevaa toimittamista. Toisaalta
nykymuodossaan teos esittelee eri näkökulmia, mikä hei-
jastaa oikein hyvin todellisuutta. Ulkoasu on selkeä, kaut-
taaltaan värikuvitettu. A4-koko on hieman hankala, mutta
Suomen ympäristökeskuksen raporttien standardikokona
ymmärrettävä formaatti.

Kaikkienensa teos on erinomaisen monipuolinen kooste,
joka ehdottomasti kuuluu jokaisen soista kiinnostuneen,
siis jokaisen valistuneen luonnontieteilijän, kirjavalikoi-
maan. Suomalaisille suoekologeille ehkä kiintoisimpia
ovat kattavat taustaluvut, jotka syventävät ymmärrystä
soiden olemuksesta. Niiden ansiosta teos toimii myös
luonnonmaantieteen yleisteoksena – sopivalla suopaino-
tuksella.

RAIJA LAIHO
*Metsäekologian laitos,
Helsingin yliopisto*